

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РБОТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

У статті розглядаються особливості організації процесу навчання англійської мови для професійного спілкування майбутніх економістів за допомогою дистанційного курсу, описується технологія його створення та застосування, визначається його роль та місце у навчальному процесі, зокрема у самостійній роботі.

Ключові слова: дистанційний курс, самостійна робота, навчання англійської мови, майбутні економісти.

В статье рассматриваются особенности организации процесса обучения английскому языку для профессионального общения будущих экономистов с помощью дистанционного курса, описывается технология его создания и использования, определяется его роль и место в учебном процессе, а именно в самостоятельной работе.

Ключевые слова: дистанционный курс, самостоятельная работа, обучение английскому языку, будущие экономисты.

The article deals with the problem of organization of the process of teaching English for specific purposes of future economists with the help of the distance course. The author describes the technology of creation and further usage of that course, its role and place in the teaching-learning process.

Key words: distance course, independent work, English language teaching, future economists.

Сьогодні в комунікативній підготовці фахівців акцент все частіше ставиться на особливостях комунікації, що опосередкована комп'ютером. Унаслідок цього, докорінно трансформуються основні кваліфікаційні вимоги, що висуваються до фахівців у більшості професійних галузей. Означені вимоги охоплюють уміння кваліфіковано користуватись засобами інформаційних технологій для отримання та переробки інформації, коректно та ефективно спілкуватись за допомогою комп'ютерних телекомунікаційних мереж [3]. Відповідно, й іншомовна складова професійної комунікативно-пізнавальної діяльності майбутнього спеціаліста буде здійснюватися в багатьох випадках в електронному середовищі комунікації. На основі аналізу нормативних документів, зокрема освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та освітньо-професійної програми (ОПП) бакалавра різних економічних напрямів, програми з англійської мови для професійного спіл-

кування (АМПС), аналізу специфіки професійної іншомовної комунікації та структури діяльності майбутніх економістів ми зробили висновок про те, що комп'ютерно опосередковані комунікативні вміння відносяться до ключових професійних якостей фахівця. Відповідно найефективніший спосіб розвитку професійно важливих якостей повинен полягати у спеціальних вправліннях до початку діяльності, а також у окремих діях майбутньої діяльності, тобто розробка конкретних технологій навчання іноземної мови повинна спиратись на особистісно-діяльнісний підхід, враховувати специфіку майбутньої професійної діяльності студентів та зростаючу роль в ній комп'ютерних засобів спілкування.

Поява таких форм бізнесу як електронний бізнес та електронна комерція з одного боку, та проведений нами аналіз існуючих сьогодні дистанційних курсів (ДК), їхніх переваг та недоліків з іншого боку до-

водить необхідність розробки авторського ДК англійської мови для майбутніх економістів та вимагає визначення найефективніших засобів навчання з урахуванням психологічних особливостей використання інформаційних технологій у процесі навчання англійської мови. Ми не будемо детально зупинятись на психолого-педагогічних передумовах комп'ютерного навчання, а лише зазначимо, що сьогодні сучасними вченими (В.П.Беспалько, М.Г.Євдокимова, О.П.Крюкова, Ю.І.Машбиц, Н.І.Муліна, П.І.Сердюков та ін.) вже доведено, що таке навчання реалізує всі загальнодидактичні принципи навчання такі як: принципи наочності, свідомості, активності, індивідуалізації, послідовності тощо. Всі зазначені принципи реалізуються в інформаційному навчальному середовищі за допомогою засобів навігації, якими є гіпертекст, колір для виділення маршрутів навчання, письмові вказівки, що з'являються у спеціальних зонах або вікнах, іконки для забезпечення стандартної підтримки навігації, функції допомоги з візуальними і/або звуковими поясненнями, ефективний дизайн екрану тощо. Вказані засоби слугують інструментальною основою для створення навчальних текстів та завдань до них. Завдання пред'являються у вигляді автоматизованих/комп'ютерних вправ.

Автоматизована вправа – це вид навчальних дій, організованих у вигляді комп'ютерної програми і спрямованих на формування певних навичок і вмінь. Розрізняють такі види комп'ютерних вправ: вправи у зіставленні, у трансформації, у завершенні, у поновленні, вправи у доповненні, розширенні, впорядкуванні та редагуванні слів, виразів, речень, текстів або їхніх частин. Для того щоб розробити комплекс вправ для навчання спілкування в електронному середовищі нам було необхідно визначити навички, які найдоцільніше формувати за допомогою ДК та його місця у навчальному процесі.

В умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах (ВНЗ) та значного збільшення годин для самостійної роботи студентів саме ДК найповніше відповідає вимогам

програми з АМПС до самостійної роботи завдяки таким рисам як гнучкість, модульність, мобільність, асинхронність та ін.

Вчені В.Граф, И.И.Ильясов, В.Я.Ляудіс виділяють два принципи встановлення співвідношення самостійної та несамостійної роботи:

- з загальних цілей навчання у вигляді дій, що підлягають засвоєнню можуть бути виділені деякі дії, засвоєння яких повністю виносяться на самостійну роботу;

- на самостійну роботу виносяться всі дії, що підлягають засвоєнню, однак на самостійну роботу покладається завдання опрацювання цих дій після засвоєння орієнтовної основи, що здійснюється на аудиторних заняттях; цілі навчання у цьому випадку співпадають з цілями навчання всього курсу.

Оскільки сучасні студенти не мають необхідних навичок керування своєю навчальною діяльністю без пильного нагляду з боку викладачів, а також враховуючи обмежену кількість аудиторних годин, ми пропонуємо організувати самостійну роботу за іншим принципом. Щодо навичок, які слід формувати за допомогою ДК, то необхідність спілкуватись в електронному середовищі вимагає знання лексики, прийнятих у мережі Інтернет скорочень, мовних кліше тощо. Це пов'язане з появою таких форм бізнесу як електронний бізнес та електронна комерція, що тягне за собою відповідні зміни у структурі компаній, і, у свою чергу, розширюються кар'єрні можливості майбутніх фахівців. Для нашого дослідження це означає, що студенти повинні володіти відповідною лексикою та одночасно навичками роботи з комп'ютером. Отже дистанційний курс доцільно спрямувати на формування лексичних навичок, необхідних для спілкування в електронному середовищі, заощаджуючи тим часом на формування інших навичок та вмінь у процесі аудиторної роботи.

Як показав аналіз літератури, для навчання лексики найефективнішими є такі зі згаданих вище автоматизованих вправ: вправи у зіставленні, у трансформації, у завершенні та редагуванні.

Таким чином, метою ДК для самостійної роботи буде формування лексичних навичок, необхідних для спілкування в електро-

нному середовищі, що відповідає загальній меті курсу англійської мови для професійного спілкування. Для реалізації поставленої мети ми визначили процедуру відбору навчальних матеріалів, а також зміст та структуру ДК, розробили комплекс вправ для навчання професійно орієнтованого спілкування в електронному середовищі.

Відбір навчальних матеріалів здійснювався в рамках ситуативно-функціонального підходу, запропонованого Ю.І.Пассовим та розробленої О.Б.Тарнопольським у рамках цього підходу процедури відбору навчальних матеріалів. Спираючись на теми та ситуації, визначені О.Б.Тарнопольським, дані опитування фахівців щодо спілкування в електронному середовищі та власний досвід, ми виділили лише ті теми, які є найважливіші з позицій нашого дослідження, а саме: Forms of Businesses; Company Structure; Making Appointments and Applying for a Job; Career Profiles; Job Interviews.

Обрання першої та другої тем передусім пов'язане, як ми вже зазначали, з появою таких форм бізнесу як електронний бізнес та електронна комерція, а в підручниках, як показав їх аналіз, ця тематика представлена недостатньо. Щодо третьої та четвертої теми, то сьогодні більшість попередніх ділових контактів, надання інформації та її отримання переважно здійснюється через мережу Інтернет, і лише після цього відбувається усне інтерв'ю, переговори тощо. Отже включення цих тем до ДК дає можливість унаочнити процес навчання, підвищити його ефективність.

Відповідно до мети курсу та виділених нами навичок, які необхідно формувати за допомогою ДК, до комплексу вправ для навчання професійно орієнтованого спілкування в електронному середовищі увійшли групи вправ на формування навичок ідентифікації лексичних одиниць (ЛО); групи вправ на формування навичок вибору ЛО згідно з задумом висловлювання; групи вправ на формування навичок у комбінуванні ЛО; групи вправ на формування навичок оперування ЛО під час побудови мовленнєвого повідомлення у процесі спілкування в електронному середовищі. Ми також керувалися необхідністю поетапного формування лексичних на-

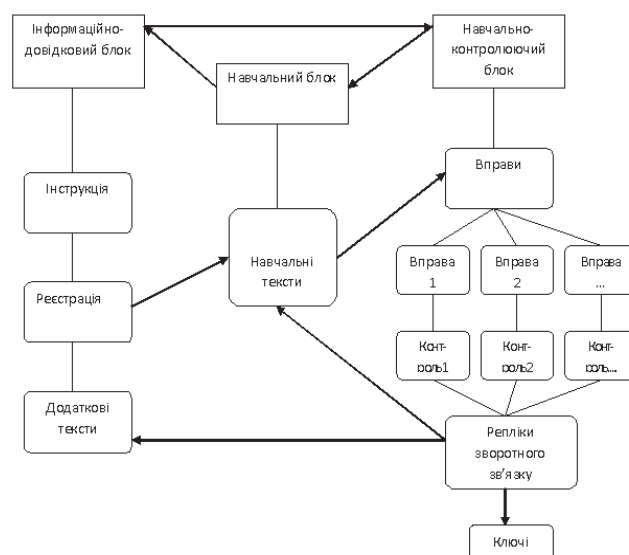
вичок. Ми дотримувались етапів, виділених Ю.І.Пассовим, а саме: етап формування навичок роботи з лексичним матеріалом, етап удосконалення навичок, етап розвитку вмінь оперування лексичними одиницями у мовленнєвій діяльності. Ми співвідносимо типи вправ з етапами навчання лексики таким чином: на першому етапі – переважно некомунікативні та частково умовно-комунікативні, на другому – умовно-комунікативні і на останньому етапі – комунікативні вправи. Продемонструємо це на прикладі вправ у завершенні.

На першому етапі студенту пропонується завершити речення, обравши один з варіантів відповіді, розташованих у випадуючому меню лише шляхом натискання на кнопку миші.

На другому етапі студент сам друкує відповідь, обираючи її з запропонованих. І на третьому етапі студент має самостійно (без опор та підказок) надрукувати відповідь. На нашу думку, це сприяє формуванню лексичної компетенції у письмі, оскільки концентрує увагу на орфографії та структурі слова, розвиває навички вводу слів з клавіатури, без чого неможливо спілкуватись в електронному середовищі.

Зазначимо, що дистанційний курс складається з трьох основних блоків: інформаційно-довідкового, навчального та контролюючого. Кожен з цих блоків поділяється на комп'ютерні модулі. Представимо структуру курсу схематично (рис. 1).

Рис. 1 Структура дистанційного курсу BE Professional



Порядок роботи з текстами не обмежується, тобто користувач може сам обирати, над яким із запропонованих у списку текстів працювати в першу чергу. Такий тип керування навчальним процесом є гнучким і цілком відповідає вимогам кредитно-модульної системи навчання. Однак, зауважимо, що для доступу до розділу Exercises ми використовували жорсткий тип керування, коли користувач не може розпочати виконувати вправи, не ознайомившись із навчальним текстом. На нашу думку, такий підхід є методично виправданим і дозволяє запобігти невірному (або неоднозначному) тлумачення завдань та змісту вправ, які розроблені на основі текстів.

Ми також розробили модель навчання майбутніх економістів з використанням ДК для самостійної роботи. В умовах кредитно-модульної системи навчання структура навчальної програми складається з окремих модулів, які, залежно від поставленої мети, розбиваються на автономні або взаємопов'язані навчальні елементи.

До складу кожного навчального елемента входить як аудиторна так і самостійна робота. На самостійну роботу згідно з вимогами програми виділяється від 1/3 до 2/3 навчального часу.

Самостійна робота охоплює підготовку до занять, самостійний пошук довідкової інформації, написання рефератів тощо. Тому ДК може бути лише складовою частиною всієї самостійної роботи і займати не більше половини всього часу, відведеного на самостійну роботу тобто від 1/6 до 1/3 всього навчального часу. Наш курс представлений у 3 модулях по 6 академічних годин у кожному і по 2 години у кожному навчальному елементі.

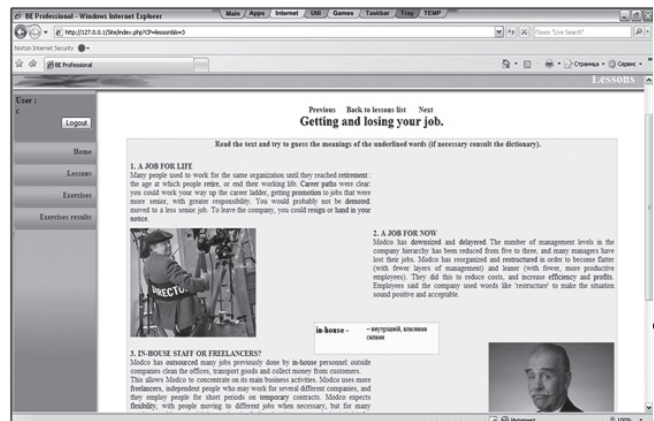
Дистанційний курс розміщено в мережі Інтернет, і з ним можуть одночасно працювати студенти різних ВНЗ. Це досягається за допомогою бази даних, яка дозволяє згрупувати студентів відповідно до ВНЗ, курсу та групи у якій вони навчаються. У процесі розробки курсу ми керувалися дидактичними та методичними вимогами до створення комп'ютерних програм. Крім того, ми враховували ергономічні вимоги до створення

електронних навчальних матеріалів, такі як лаконічність меню, використання гіперпосилань, доцільність розподілу електронного тексту на колонки, використання різних шрифтів, кольору тощо для привертання уваги до найбільш важливої інформації. Ми брали до уваги також кількість друкованих знаків в електронному тексті та час, необхідний для сприйняття такого тексту з екрану монітора. Вважається, що для роботи з текстом обсягом п'ять тисяч друкованих знаків студенту з середнім рівнем знань потрібна одна академічна година. Наведемо фрагмент електронного навчального тексту, розробленого з урахуванням означених вимог (рис. 2).

Ми розбили текст на колонки для полегшення його сприйняття з екрану монітора. Синім кольором виділені лексичні одиниці, що є обов'язковими для вивчення. При натисканні мишкою на виділеному слові відкривається вікно з його тлумаченням англійською мовою, а при повторному натисканні з'являється переклад слова. Крім полегшення сприйняття тексту, такий підхід дає можливість індивідуалізувати процес навчання, оскільки студент може й не натискати мишкою на виділених словах, якщо вони йому вже відомі, заощаджуючи цим свій час.

Рис. 2 Фрагмент навчального тексту

Для зручності роботи над текстом ми передбачили додаткові кнопки меню Previous, Back to Lessons List, Next, які знаходяться перед текстом та дублюються після нього. Додаткове меню призначене для того, щоб студент міг повернутись до попереднього



го тексту, до переліку текстів або перейти до наступного. Основне меню, розташоване праворуч, є незмінним для всього курсу і містить такі директорії:

Registration – директорія реєстрації студентів;

Home – при натисканні цієї кнопки студент потрапляє на «домашню» сторінку, де розміщена загальна інформація про курс та інструкція до його використання;

Lessons – у цій директорії розміщений перелік навчальних текстів. Натиснувши на назві тексту, студент отримує до нього доступ;

Exercises – директорія для виконання вправ до текстів;

Exercises results – у цій директорії студент може переглянути статистику результатів свого навчання.

З огляду на все, що зазначено вище, можна говорити про те, що використання ДК з англійської мови у навчальному процесі значно підвищить ефективність самостійної роботи і, відповідно, покращить знання мови майбутніми економістами.

Література

1. Беспалько В.П. Программированное обучение (дидактические основы) / Беспалько В.П. – М.: Высшая школа, 1970. – 300 с.
2. Граф В. Основы самоорганизации учебной деятельности и самостоятельной работы студентов / Граф В., Ильясов И.И., Ляудис В.Я. – М.: Моск. ун-т, 1981. – 78 с.
3. Евдокимова М.Г. Проблемы теории и практики информационно-коммуникационных технологий обучения иностранным языкам: Монография / Евдокимова М.Г. – М.: МИЭТ, 2004. – 312 с.
4. Крюкова О.П. Самостоятельное изучение иностранного языка в компьютерной среде: (на примере англ. языка) / Крюкова О.П. – М.: Логос, 1998. – 126 с.
5. Машбиц Е.И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения / Машбиц Е.И. – М.: Педагогика, 1988. – 192 с.
6. Мулина Н.И. Методика разработки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Мулина Н.И. – К., 2001. – 225 с.
7. Павлова И.П. Обучающие программы в самостоятельной работе студентов по иностранному языку: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02 / Павлова И.П. – М., 1992. – 438 с.
8. Сердюков П.И. Теоретические основы обучения иностранным языкам в языковом вузе с применением информационных технологий: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02 / Сердюков П.И. – К., 1997. – 349 с.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2011